



Rælingen kommune
Postboks 100
2025 FJERDINGBY

Saksbehandler, innvalgstelefon

Christoffer Gjendem, 32266864

Rælingen - uttalelse til offentlig ettersyn av detaljreguleringsplan for Brudalen

Vi viser til brev datert 5. april med høring av detaljregulering for Brudalen i Rælingen kommune.

Bakgrunn

Hensikten med reguleringsplanen er å oppgradere dagens turvei i Brudalen til skogsbilvei mellom Marikollen og Ramstadsjøen. Planen skal også tilrettelegge for vanntilførsel til snøproduksjonsanlegg i Markollen idrettspark. Dette innebærer oppdemming av Fjerdingbydammen og etablering av vannledning i Brudalsvegen mellom idrettsparken og Fjerdingbydammen.

Plansaken har lang historikk og har vært endret flere ganger. Vi ga tillatelse til oppstart av planarbeid i Marka i brev datert 21. januar 2014. På det tidspunktet omfattet planarbeidet både Marikollen idrettspark og turvei mellom Marikollen og Ramstadsjøen. I ettertid har idrettsparken og turveien blitt skilt i to forskjellige planer. Detaljregulering for Marikollen idrettspark ble stadfestet av Klima- og miljødepartementet i brev datert 15. 12.2015.

Siden tillatelse til oppstart ble gitt i 2014 har det blitt gitt tillatelse til å utvide planområdet i flere omganger. Vi ga tillatelse til å inkludere Fjerdingbyputten i planområdet i brev datert 27. februar 2015. På det tidspunktet var Fjerdingbyputten registrert som en lokalt viktig naturtype. Vi var positive til at kommunen ville etablere vanninntak fra Fjerdingbyputten fordi det ville skåne Ramstadsloftet naturreservat for inngrep. I ettertid har det kommet frem at naturverdiene knyttet til Fjerdingbyputten er betydelig større enn det som ble lagt til grunn i 2015.

Statsforvalterens rolle

Vi skal bidra til at planer ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser innen landbruk, klima og miljøvern, folkehelse, barn og unges interesser, samfunnssikkerhet og gravplasser. Statsforvalteren skal arbeide for at Stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer innen våre ansvarsområder blir fulgt opp i kommunale planer. Kommunen er planmyndighet og har ansvaret for at plan- og bygningslovens formelle krav til innhold og planprosess oppfylles i planarbeidet.

Vurdering

Vi opplever det som krevende å vurdere denne saken. Den har en lang historikk med endrede formål, løsninger og utvidelser. Saken henger tett sammen med utviklingen i Marikollen idrettspark og med utviklingen i det prioriterte tettstedet Fjerdingby.

Kommunen ønsker at den foreslåtte turveien/skogsbilveg skal fungere som turvei om sommeren, skiløype i vinterhalvåret og til tømmertransport i perioder. Ved å gjøre tiltak på Brudalsvegen vil Marka bli mer tilgjengelig for grupper som av ulike årsaker ikke kan bruke mindre tilpassede stier og ferdselsårer. Kommunen mener det er svært viktig å tilrettelegge for disse gruppene og ser dette i sammenheng med utviklingen på Fjerdingby.

I forslaget legges det opp til at Fjerdingbyputten skal oppdemmes. Hovedårsaken til dette er at kommunen ønsker å sikre nok vann til å snølegge anleggene i Marikollen idrettspark. Ifølge planforslaget har idrettsanlegget allerede store kapasitetsutfordringer knyttet til vann. Når anlegget, som ble regulert og stadfestet i 2015, står ferdig vil man med dagens vanntilgang kunne snølegge 1 – 2 av anleggets 6 alpinbakker.

I tillegg til å sikre vann til snøproduksjon, skal oppdemmingen fungere som en badeplass og rekreasjonsområde for kommunens innbyggere. Kommunen anser behovet for tilrettelagte badeplasser som stort. Fjerdingbyputtens nærhet til Fjerdingby blir tillagt en del vekt. Det oppdemmede vannet skal også fungere som flomvern for Fjerdingby.

Vi ser at planforslaget er svært viktig for Marikollen idrettsanlegg og for Rælingen kommune. Planen har flere positive effekter for deler av friluftslivet og for idretten. I tillegg vil den modifiserte dammen ha en beredskapsfunksjon for Fjerdingby. Samtidig har planen store negative konsekvenser for natur og miljø som vi er svært kritiske til.

Marka

Planområdet ligger i sin helhet innenfor markagrensen. I Marka gjelder det et generelt forbud mot bygge- og anleggstiltak. I markaloven §7 åpnes det likevel for en rekke tiltak som kan gjennomføres med kommunal eller statlig plan, under forutsetning av at tiltakene lar seg forene med lovens formål. Formålet med både skogsbilveien/turveien og oppdemmingen er hovedsakelig å tilrettelegge for friluftsliv og idrett. Vi mener derfor at markaloven åpner for både skogsbilvei/turvei og dammer i Marka jf. §7 punkt 2 og 4.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv

Myrarealet rundt Fjerdingbydammen, vil bli satt under vann dersom dammen blir oppdemmet. Myra rundt dammen består av en åpen del nærmest vannet, og en del preget av gjengroing lenger sør. Begge områdene vil bli satt under vann av tiltaket. Kartleggingsrapport fra Naturrestaurering AS datert 30.06.2021 beskriver den åpne myrflaten som en rik, åpen sørlig jordvannsmyr, som er en sterkt truet naturtype. Rapporten går ikke i detalj om den gjengrodde delen, som blir beskrevet som gransumpskog. Dette stemmer godt for delene nærmest bekken, men ellers er det et større område med torvmark under gjengroing av furu og bjørk, som kan bedre beskrives som myrskog. Rapport fra BioFokus 05.11.2015 tilskriver hele det samlede myrområdet stor verdi.

Myrskogdelen i sør er beskrevet i digitalt markslagkart (DMK) som en dyp myr med middels omdannet torv i øvre og nedre torvlag, noe som tilsier at en tørkepåvirkning har medført økt nedbryting av torva. Dette kan komme av at trærne holder vannivået kunstig lavt, eller at bekken kanskje i sin tid er blitt utvidet. Det er ikke mulig å se noen drenerende effekt fra veien som går

langsmed myra. Vannspeilet her står likevel høyt og grunnen er fuktig selv etter en lengre tørkeperiode. Bunnsjiktet har god torvmosedekning, så det er grunn til å anta at myra fremdeles yter de samme viktige funksjonene som en åpen myrflate, med torvproduksjon, vannfordrøyning, og lagring av vann og karbon. Skogen fremstår som en veksthemmet blandingsskog, med en del død ved, trolig fra drukning. Dette gir myra viktig økologisk variasjon.

Dersom disse arealene blir satt under vann vil myras utslipp av metan øke. Dette er fordi metanotrofe bakterier er avhengige av myrvegetasjon, slik som torvmose, for å fange opp metan. Når disse bakteriene ikke klarer å fange opp metanen blir denne svært potente klimagassen sluppet direkte ut i vannmassene og siver opp og ut i atmosfæren. Planter som typisk vokser i kanten av tjern og dammer, slik som siv, vil føre til økt utslipp da deres hule stengler fører til en nærmest direkte transport av metan fra torva og ut i atmosfæren. I tillegg kommer tapet av myras evne til å ta opp karbondioksid. Tiltaket vil derfor ha en negativ klimaeffekt, noe som planbeskrivelsen nevner, men ikke tallfester (noe som uansett er svært vanskelig, om mulig, å utregne).

Tap av både den åpne intakte myrflata, og den mer påvirkete gjengrodde myrdelen vil være veldig negativt. Myrene er intermediære/kalkrike og kan støtte sjeldne moser og karplanter, selv om det i rapportene var gjort beskjedne funn. Mosaikken mellom myr og åpne vannspeil som landskapselement er en viktig biotop for amfibier, som vil bli svært utsatt for neddemming. Dette området skiller seg ut fra øvrige våtmarksområder i Østmarka.

Inngrep i vassdrag

BioFokus har utarbeidet en konsekvensutredning for naturmiljø som konkluderer med at en neddemming av Fjerdingsbyputten (Fjerdingsbydammen) vil ha stor negativ konsekvens på naturmiljøet. Tiltaket vil fullstendig ødelegge en naturtype med verdi som viktig (B verdi), inkludert myrområder, vann med fisk og amfibier, en intakt gytebekk og tilhørende sumpskogspartier. Myrlokalteten «rik åpne sørlig jordvannsmyr» er en sterkt truet (EN) naturtype. Artsmangfoldet i Fjerdingsbydammen vil bli redusert. Dammen regnes som en viktig amfibielokalitet med både spissnutefrosk, buttsnutefrosk, småsalamander og nordpadde. Dammen er spesiell ved at fire av våre fem amfibiearter er påvist her. Spissnutefrosk er en truet art på Norsk Rødliste.

I bekken oppstrøms dammen er det observert et fåtall ørrettyngel. I utredningen står det at det er høyst usannsynlig at en eventuell ny dam vil oppnå tilsvarende kvaliteter for biologisk mangfold.

Vi anser at endringene i naturmiljøet både for Fjerdingsbyputten og for omkringliggende myrområder er så stor og av en slik karakter at de vil forringe naturmangfoldet og økologien på en måte som gjør at vi vil sterkt fraråde at oppdemningen gjennomføres. Det bør søkes andre løsninger for snøproduksjon som ikke har så klare negative konsekvenser.

Forslaget til bestemmelser åpner for at det ved Fjerdingsbydammen kan opparbeides badeplass med gressarealer og tilførsel av sand. Ved etablering av sandstrand skal Statsforvalteren vurdere om dette kan medføre nevneverdig forurensning eller skade på miljøet. Se våre nettsider <https://www.statsforvalteren.no/nb/oslo-og-viken/miljo-og-klima/forurensning/etablering-av-sandstrand-krever-soknad/>

Langs store deler av Brudalsveien renner en bekk med varierende tilsig av vann. I forslaget til bestemmelser står det at bekkeløpet langs veien skal holdes åpent i den grad det er mulig, og for hensynssone bevaring av naturmiljø står det også at det skal etterstrebtes å opprettholde bekk

som renner langs vei. Videre skal veien innenfor formålet vei/turvei utformes med tosidig åpen bekkegrøft der hvor utbedring av veien medfører flytting av dagens bekk.

Vi forutsetter at fysiske tiltak i vassdrag og omlegging av bekk begrenses mest mulig og at bekker søkes ivaretatt i åpne løsninger uten vandringshinder. Dersom det skal gjennomføres tiltak i vassdrag som NVE ikke konsesjonsbehandler etter vannressursloven, skal saken behandles etter forskrift om fysiske inngrep i vassdrag hjemlet i lov om laksefisk og innlandsfisk. Fysiske tiltak i ferskvann er forbudt etter denne forskriften, og eventuelle inngrep vil kreve tillatelse. Siden det ikke er anadrom fisk eller edelkreps i det aktuelle vassdraget, er det fylkeskommunen som er forvaltningsmyndighet.

Vi minner også om at permanente inngrep i vassdrag må vurderes av NVE etter vannressurslovens bestemmelser.

Kantvegetasjon

I rapporten om naturmangfold står det at bekken som renner langs veien bidrar til partier med frodig kantvegetasjon. Vi ber om at det ved plassering og utforming av veien i terrenget legges vekt på å ivareta kantvegetasjonen. Tap av kantvegetasjon er en utfordring som fører til økt avrenning av næringssalter, økt fare for elveerosjon og redusert naturmangfold i og langs vassdrag. Langs vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr, jfr. vannressursloven § 11 hvor Statsforvalteren er myndighet. Fjerning av kantvegetasjon forutsetter at vi har gitt dispensasjon etter søknad.

I bestemmelsene til hensynssone naturmiljø står det at dagens vegetasjon skal bevares i størst mulig grad. Dersom kommunen går videre med planleggingen til tross for vår fraråding anbefaler vi at kantvegetasjonen langs vassdrag nevnes spesielt. Videre ber vi kommunen vurdere å fastsette at det skal etableres ny kantsone i områder hvor kantsonen fjernes helt eller delvis i forbindelse med anlegget.

Vannmiljø

Vassdraget i planområdet inngår i vannforekomsten 002-4083-R Bekker ved Fjerdingsby over marin grense. I Vann-Nett er registrerte påvirkninger vurdert å ha liten effekt og miljømålet forventes innfridd.

Vannforskriften § 4 om miljømål fastsetter at tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Dersom ny aktivitet eller nye inngrep og utslipp kan føre til en varig forringelse av miljøtilstanden (for minst ett kvalitetselement eller for samlet tilstandsklasse) eller vanskeliggjøre oppnåelse av miljømål, vil dette være i strid med vannforskriften § 4. Kommunen må i så fall vurdere konkret om unntaket i vannforskriften § 12 kommer til anvendelse. Vi viser til Klima- og miljødepartementets [Nye presiseringer om bruk av vannforskriftens § 12 \(vannportalen.no\)](#)

For nye inngrep, aktiviteter og utslipp må kommunen ta hensyn til vannmiljøet og i tilstrekkelig grad vurdere effekter av planlagte tiltak opp mot fastsatte miljømål. I konsekvensutredningen for naturmiljø har BioFokus vurdert forholdet til vanddirektivet (som i norsk regelverk er fulgt opp gjennom vannforskriften). Her pekes det på at oppdemmingen av Fjerdingsbydammen fører til at et mindre tjern og omkringliggende våtmark, samt en intakt gytebekk, byttes ut med et helt annet økosystem. Dette økosystemet vil ha nye vanndybder som fluktuerer med vannforbruket i skianlegget, en langt større vannflate og fravær av bekker som kan fungere for gyting.

Inngrepene er vurdert som så store og gjennomgripende at den nyanlagte dammen må kategoriseres som en sterkt modifisert vannforekomst (SMVF). Denne kategorien vannforekomst har andre krav til tilstand og miljømål, og rapporten har derfor ikke konkludert ut fra vannforskriften.

Ny arealbruk eller tiltak skal i utgangspunktet ikke gjøre at unntaksbestemmelsen § 12 i vannforskriften kommer til anvendelse. § 12 omhandler hvordan ny aktivitet eller nye inngrep skal vurderes når tilstandsklassen i en vannforekomst forventes å bli forringet eller at miljømålene ikke nås. Alle de tre vilkårene i bestemmelsen må imidlertid være oppfylt for at det skal kunne gis tillatelse etter det aktuelle regelverket.

Dersom biologiske kvalitetselementer og/eller fysisk/kjemiske støtteparametere blir påvirket slik at miljøtilstanden forringes, vil dette være i strid med vannforskriftens bestemmelser om miljømål. For kvalitetselementet fisk, innebærer tiltaket trolig en forringelse, jfr. konsekvensutredningen. Vi viser til at en så stor endring i artsdiversitet også vil gi endringer i fiskesamfunnet, spesielt ved at en reduserer gytemuligheter for ørret. Hvis dammen fungerer som en fiskesperre så vil det også ha negativ virkning. Vi etterlyser derfor nærmere vurderinger etter vannforskriften § 12.

Oppdemmingen kan også føre til at det frigjøres næringsstoffer når vegetasjon råtner under vann, men det er trolig tap av gyteområder og eventuell dammen som en vandringsperre som vil kunne gi varig negativ effekt.

Videre stiller vi spørsmål ved om inngrep i en naturlig vannforekomst som fører til at denne blir sterkt modifisert (SMVF), kan gjennomføres uten vurderinger etter vannforskriften § 12 og de vilkårene som må være oppfylt. Vi er i utgangspunktet kritiske til inngrep som endrer en naturlig vannforekomst på denne måten.

Forurensningsregelverket

Statsforvalteren er forurensningsmyndighet for inngrep i sjø og vassdrag, og det må vurderes om gjennomføring av tiltakene i reguleringsplanen vil kreve tillatelse etter forurensningsloven. Vi viser til vår nettside <https://www.statsforvalteren.no/nb/oslo-og-viken/miljo-og-klima/forurensning/mudring-dumping-og-utfylling-i-sjo-og-vassdrag/> hvor regelverket rundt tiltak i sjø og vassdrag er nærmere beskrevet.

Statsforvalteren er også myndighet for midlertidig anleggsvirksomhet. Midlertidig anleggsarbeid vil kunne kreve en tillatelse etter forurensningsloven § 11 dersom tiltaket varer utover hva som anses som midlertidig og/eller at det medfører forurensning utover hva som anses som akseptabelt. Hvorvidt det vil være behov for tillatelse avhenger av en helhetsvurdering av påvirkninger, omfang av utslipp og ikke minst sårbarhet til resipientene. Forslaget til reguleringsbestemmelser stiller krav til en miljøoppfølgingsplan som oppfølging av miljørisikovurderingen. Vi viser til at en miljørisikovurdering for anleggsfasen vil danne grunnlaget for vår vurdering av om det er behov for tillatelse etter forurensningsloven § 11.

Konklusjon

Forslaget til reguleringsplan vil ha store negative konsekvenser for Fjerdingbyputten. Dammen er en viktig amfibielokalitet, og vi anser at planforslaget kommer i konflikt med verdifullt naturmangfold, inkludert en rødlistet art. Videre anser vi at inngrepene i dammen er i strid med vannforskriften § 4 om miljømål. Dammen er i dag en naturlig vannforekomst med gytebekk. Planforslaget vil føre til at forholdene for ørret blir forringet, og at vannforekomsten blir sterkt

modifisert (SMVF). Det er ikke gjort vurderinger som fastslår at kravene i vannforskriften § 12 for å tillate ny aktivitet og nye inngrep i strid med miljømålene, er oppfylt.

Fordi planområdet ligger innenfor Marka er vi ikke innsigelsesmyndighet slik vi er etter plan- og bygningsloven i områder utenfor Marka. Vi fremmer altså ikke innsigelse til planforslaget, men vi fraråder planforslaget på bakgrunn av forslagets store negative konsekvenser for natur og miljø.

Dersom kommunen, til tross for vår fraråding, går videre med detaljreguleringsplanen skal kommunens endelige forslag sendes til Klima- og miljødepartementet, via Statsforvalteren, for stadfesting. Vi vil gi vår anbefaling til departementet i forbindelse med oversendelse til stadfesting.

Med hilsen

Gunhild Dalaker Tuseth
avdelingsdirektør

Eli Kristin Nordsiden
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Viken fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG
Norges vassdrags- og energidirektorat	PB 5091 Majorstuen	0301	OSLO